

سایه‌ای که درد را دوست داشت

گزیده‌ی داستان کوتاه نویسندگان دلفانی

گردآورنده:

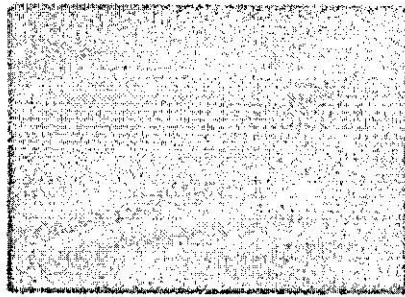
روح‌اله سیف

مقدمه‌نویس:

دکتر احمد کنجوری

نشر قریحه

۱۴۰۳

- سرشناسه : سیف، روح اله، ۱۳۵۸-، گردآورنده
- عنوان و نام پدیدآور : سایه‌ای که درد را دوست داشت: گزیده‌ی داستان کوتاه نویسندگان دلفانی
- مشخصات نشر : دلفان: قریحه، ۱۴۰۲.
- مشخصات ظاهری : ۲۰۷ ص. : عکس (رنگی)؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
- شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۹۰۷۲۹-۵-۰
- وضعیت فهرست نویسی : فیا
- عنوان دیگر : گزیده‌ی داستان کوتاه نویسندگان دلفانی.
- موضوع : داستان‌های کوتاه فارسی — قرن ۱۴-۱۵ -- مجموعه‌ها
- Persian -- ۲۰th - ۲۱st centuries -- Collections
- PIR۴۲۴۹ : رده بندی کنگره
- ۶۲۰۸/۸۶۳ : رده بندی دیویی
- ۹۵۵۰۴۵۰ : شماره کتابشناسی ملی
- فیا : اطلاعات رکورد کتابشناسی

عنوان کتاب:	سایه‌ای که درد را دوست داشت
گردآورنده:	روح اله سیف
مقدمه نویس:	دکتر احمد کنجوری
ناشر:	نشر قریحه
طراحی جلد:	سیده زهرا حسینی
نوبت چاپ:	چاپ اول
شمارگان:	۲۰۰ نسخه
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۹۰۷۲۹-۵-۰
بها:	۱۲۰۰۰ تومان
تلفن مرکز پخش:	۰۶۶۲۲۷۳۴۹۱۹-۰۹۱۶۶۶۰۵۴۵
پست الکترونیکی:	nashrgharihe@gmail.com

نشر قریحه: لرستان، دلفان، خیابان امام، کوچه شهید کاظمی، کلینیک مهر، طبقه سوم

تلفن: ۰۹۱۶۶۶۰۵۴۵-۰۶۶۲۲۷۳۴۹۱۹

کتابها

درختانی هستند که به بار نشستگانند.

کتاب

بخوانیم تا درختان را همدردانده باشیم.

www.ketab.ir

مقدمه

اگرچه روایت در معنای عام، عمری به درازای خلقت آدمی دارد، داستان کوتاه به عنوان نوع و فرم ادبی مستقل با سبک و سیاق مدرن و امروزی، کمتر از دو قرن در جهان و در ایران کمابیش یکصد سال دیرینگی دارد. در اوایل قرن نوزدهم، ادگار آلن پو (۱۸۰۹-۱۸۴۹م.) در آمریکا با نوشتن داستان‌های کوتاه «مرگ سرخ» و «آوار خانه آش» (فروپاشی خانمان آش) و نیکلای گوگول (۱۸۰۹-۱۸۵۲م.) اوکراینی‌تبار در روسیه با نوشتن داستان واقع‌گرایانه (رئالیستی) «شنل» داستان کوتاه را بنیان نهادند. سخن داستایوفسکی که «همه ما از زیر شنل گوگول بیرون آمده‌ایم»، به آغازگری گوگول و ارزش داستان کوتاه اشاره دارد.

در ادبیات معاصر ایران، درباره نخستین داستان‌های کوتاه، نظرهای متفاوتی ارائه شده است. برخی علی‌عموم را - که داستان‌هایش در سال‌های ۱۲۸۸ و ۱۲۸۹ ش. در نشریه کیلانی «خیر الکلام» منتشر می‌شد - آغازگر داستان کوتاه دانسته‌اند. برخی دیگر نیز برآنند که این عنوان از آن کریم کشاورز است که در سال ۱۲۹۸ داستان کوتاه او با عنوان «خواب» در مجله فرهنگ رشت چاپ شده است. از آغاز شدن داستان کوتاه در ایران با آثار دهخدا هم سخن‌هایی گفته شده است. با وجود این، بیشتر صاحب‌نظران محمدعلی جمالزاده را آغازگر داستان کوتاه دانسته‌اند. اگرچه داستان نامیدن متون مندرج در یکی بود یکی نبود، خالی از اغماض نیست. خود جمالزاده آنها را به صورت حکایت اول (فارسی شکر است)، حکایت دوم (رجل سیاسی)، حکایت سوم (دوستی خاله

خرسه)، حکایت چهارم (درد دل ملا قربانعلی)، حکایت پنجم (بیلہ دیگ، بیلہ چغندر) و حکایت ششم (ویلان الدوله) بخش بندی کرده است. این داستان‌ها یا داستان‌واره‌های شش‌گانه از قصه، حکایت و روایت‌های ساده چندان فاصله نگرفته‌اند و در آن‌ها غلبه موضوع و محتوا بر فرم و ساختار پدیدار است. جمال‌زاده، در این‌گونه آثارش، میان قالب‌های روایی کهن و داستان‌نویسی نوین، در نوسان و رفت‌وآمد است. به هر حال انتشار یکی بود یکی نبود و مقدمه مانیفست‌گونه آن، حادثه‌ای مهم برای ادبیات داستانی ایرانی تلقی می‌شده است.

داستان‌های نخستین فارسی بیشتر واقع‌گرایانه هستند و از نظر فرم، ساختار و تکنیک در سطح نازلی قرار دارند. صادق هدایت، بزرگ علوی، صادق چوبک، محمد اعتمادزاده، ابراهیم گلستان و... با عنوان نویسندگان نسل اول، از گسترش‌دهندگان داستان‌نویسی نوین به شمار می‌آیند. از میان نسل‌های دوم و سوم نویسندگان ایرانی کسانی همچون جلال آل‌احمد، سیمین دانشور، هوشنگ گلشیری، جمال میرصادقی، غلامحسین ساعدی، محمود دولت‌آبادی، عباس معروفی، احمد محمود، ایرج پزشکزاد، علی‌محمد افغانی، رضا براهنی، تقی مدرسی، اسماعیل فصیح، بهرام صادقی، زویا پیرزاد، شهرنوش پارس‌پور، محمد کیانوش، نادر ابراهیمی، رسول پرویزی، گلی ترقی، علی‌اشرف درویشیان، بلقیس سلیمانی، سیدمهدی شجاعی، غزاله علی‌زاده، داوود غفارزادگان، سیامک گلشیری، جواد مجابی، شهریار مندنی‌پور، علی مؤذنی، مصطفی مستور، هوشنگ مرادی‌کرمانی، ابوتراب خسروی، امین فقیری، روح‌انگیز

شریفیان، منیرو روانی پور، رضا قیصریه، راضیه تجار، محمدجواد جزینی، محمد رضا سرشار، قاسم علی فراست، امیرحسین چهل تن، فیروز زنوزی، جلالی، ابراهیم حسن بیگی، احمد شاکری، احمد دهقان، مجید قیصری، محمدحسن شهبواری، حسین فتاحی، مهدی یزدانی خرم، بیژن نجدی و... از نام آوران عرصه داستان نویسی نوین فارسی هستند.

در شهرستان دلفان خوشبختانه داستان نویسی به ویژه از اواخر دهه هشتاد شمسی، به دلایلی رشد کمی و کیفی فزاینده‌ای داشته‌است. شمار کتاب‌های داستان کوتاه، داستان نیمه بلند، داستان بلند، رمان و... منتشر شده (چه به صورت انفرادی و چه مشترک از نویسندگان دلفانی و یا مشترک با دیگر نویسندگان غیردلفانی) گویای این امر است. مهم‌ترین دلایل رشد داستان نویسی در دیار مهرورزی عبارتند از:

۱- برگزاری نشست‌های مستمر هفتگی انجمن ادبی شهرستان از آغاز تا امروز و نیز فعالیت‌های چندساله انجمن اهل قلم؛

۲- تأثیر فضای مجازی و دسترسی آسان‌تر به منابع دست اول داستان نویسی؛

۳- توجه، تأکید و آموزش‌های دبیران ارجمند ادبیات فارسی و درس نگارش؛

۴- برگزاری جشنواره‌های گوناگون از سوی ادارات، انجمن‌ها نهادهای دانشگاه‌ها و...؛

۵- رویکرد جوانان و بزرگ‌ترها به هنر و ادبیات به عنوان مکانیسم دفاعی برای مقابله با سرخوردگی، افسردگی، انزوا، پوچ‌گرایی و...؛

۶- برگزاری کارگاه‌های تخصصی حضوری و مجازی چه در شهرستان، چه در سطوح استانی و ملی.

«سایه‌ای که درد را دوست داشت» مجموعه داستان‌های کوتاه و چند داستانک از نویسندگان دلفانی است. داستان‌ها از نظر موضوع، تکنیک، پیرنگ، شخصیت‌پردازی، محتوا، درونمایه، فضا سازی و دیگر عناصر داستان، گوناگون و دارای شدت و ضعفند.

نقاط اشتراکی در بیشتر یا دست کم در برخی از داستان‌ها یافته می‌شود؛ از جمله اینکه در خیلی از داستان‌ها مدرسه، دانشگاه و کلاس درس، مکان و فضای رخدادهاست و در نتیجه خواه‌ناخواه از معلم، کتاب و مطالعه سخن به میان می‌آید. داستان‌های اکنون اینجا، بارون، چمر، در پناه کتاب، دا، داستان دوم، داستان سوم، زنجیر، مداد و... از این دسته‌اند. دلیل اصلی این امر آن است که بیشتر نویسندگان فرهنگی، دانشجو و دانش‌آموز هستند و تجربه زیسته در فضای درس، مدرسه، دانشگاه و... منبع ارزنده‌ای برای سوژه‌گزینی و ایده‌یابی آنان است.

مرگ‌اندیشی نیز از دیگر اشتراکات بسیاری از داستان‌هاست؛ مرگ‌اندیشی چه در بعد منفی آن -یعنی خودکشی (در داستان دامن خدا) و یا دیگرکشی (در داستان‌های شاخه‌های لرزان خاطره، در امان خدا، سلام آقای نجار و داستانک ۳) و نیز قتل درخت / طبیعت (در داستان زمانش که برسد همه را خواهند کشت) چه در شکل خنثای مُردن (در داستان چمر) از موضوعات مکرر مجموعه حاضر است.

نقش والا و ارزنده رمان و داستان در معرفی و ماندگاری فرهنگ‌ها و خرده‌فرهنگ‌های بومی انکارناپذیر است. پرداختن به فضاهای بومی و اشاره به سنت‌ها و آیین‌های لک‌تباران از جمله سوگ‌آیین چمر (داستان چَمَر)، رقص عزا (داستان اندوه تقدیر)، گیسو بریدن و کُتل گردانی در سوگ (داستان پنج قرانی)، «کِل» کشیدن در سور و شادی که گونه‌ای هلهله است (داستان هوهو چی‌چی)، نیز اشاره به زبان لکی در داستان ناجی و انتخاب عنوان داستان از میان واژه‌های زبان لکی (داستان دا) نیز پرداختن به باورها و پزشکی عامیانه (داستان‌های اکنون اینجا، جلسه پنجم درمان بیمار موجی، داستان یکم) بیانگر توجه به روایت ایلپاتی، بومی-محلی و اقلیمی در داستان‌های نویسندگان دلفانی است. این گونه موارد که خاستگاهشان تجربه زیسته است، رویکرد ارزنده‌ای برای تشخیص سبکی می‌تواند باشد.

البته در کنار مظاهر سنت، نماد و نمادهای مدرنیته نیز کم نیستند؛ جلوه‌هایی همچون: ژن معیوب، سلول بنیادین اصلاح‌شده و جهش ژنی در توالی A11SCN (سایه‌ای که درد را دوست داشت)، دی‌ان‌ای و پزشک قانونی (سلام آقای نجار) هورمون ملاتونین، ساندویچ، فلافل و تأثیر نوروپاتی بر افکار (داستان یکم)، کنسرو (گرچه)، لاک‌زدن (مطب دکتر بوی خاص خودش را داشت)، انقلاب، کودتا و عروسک چینی (داستان چهارم) آیفون، رژ لب و چمن مصنوعی (در پناه کتاب)، آینه کنسول (اندوه تقدیر) اشعه سرطان‌زای لامپ (داستان سوم) و ...

بیشتر داستان‌های این مجموعه، فضایی واقع‌گرایانه (رئالیستی) را با جلوه‌هایی از رومانتیسم به نمایش می‌گذارند. در چند مورد با خاطره-داستان و یا داستان خاطره‌وار مواجه هستیم؛ داستان‌های ناجی، در پناه کتاب، مداد و زنجیر چنین‌اند. در برخی از داستان‌ها نیز به فضاهای سوررئال (فراواقعی)، تداعی‌های ذهنی، اندیشه‌ها و فضاهای مالیخولیایی، چندان‌آور و گاه مبهم پرداخته شده است؛ داستان‌های چَمَر، زندگی جدید گورکن، جلسه پنجم درمان بیمار موجی، از اصل افتاده، هوهو چی چی و داستانک ۳ از این دسته‌اند. نویسنده داستان سایه‌ای که درد را دوست داشت موضوعی علمی-واقعی را از صافی تخیل گذرانده و با ایده یابی و سوژه‌گزینی از میان خبرهای پزشکی، تفاوت نگاه دکتر و یک مادر را به درد نمایانده است. سایه به صورت مادرزاد دچار عارضه جهش ژنتیکی در ژن SCN11A شده است. این جهش ژن سبب می‌شود که بار مورد نیاز نورون‌ها برای انتقال تکانه الکتریکی تولید نشود؛ در نتیجه بدن او درد را احساس نمی‌کند و بدان واکنش نشان نمی‌دهد. دکتر که در هشت سال دفاع مقدس مجروح شده، در پی بی‌درد شدن است و مادر آرزو دارد که دخترش بتواند درد را احساس کند؛ به همین خاطر به دکتر التماس می‌کند که کاری کند که سایه درد بکشد و به درد واکنش نشان دهد.

بیشتر شخصیت‌ها از لایه‌های پایین و فرودست جامعه برگزیده شده‌اند. اغلب آن‌ها با فقرهای گوناگون مادی، فرهنگی، عاطفی، موقعیتی، معنوی، روستایی و... دست‌وپنجه نرم می‌کنند؛ کارگر، گورکن، پیرمرد دستفروش،

راننده، چوپان، پیرمرد آسیابان، مستخدم مدرسه، فلافل فروش و... از شخصیت‌های داستان‌ها هستند.

زبان برخی داستان‌ها (بارون، اندوه تقدیر، سلام آقای نجار، تپش دوباره) از آغاز تا فرجام در گفت‌وگوها، توصیف‌ها، عبارات راوی و... گفتاری و محاوره‌ای است. این رویکرد چندان مورد توجه نویسندگان برتر و منتقدان ادبیات داستانی قرار نگرفته است؛ بنابراین باید شکایا بود تا ببینیم که گردش روزگار این شیوه را ماندگار خواهد کرد یا آنکه با گذر شتابناک زمان، غبار نسیان و فراموشی بر آن خواهد نشست.

نقد و بررسی دیگر عناصر داستان -از جمله تکنیک، پی‌رنگ، گفت‌وگو، کشمکش، صحنه و...- برای یکایک داستان‌های کتاب حاضر، سخن را به درازا خواهد کشاند. این امر را -اگر خدا خواهد- در نشست‌ها، همایش‌ها و کارگاه‌های تخصصی مرتبط می‌خواهیم گرفت.

ضمن آرزوی پیروزی و شادی روزافزون برای دوست فرهیخته‌ام، آقای روح‌اله سیف، مدیر نشر قریحه، امیدوارم که قلم نویسندگان دلفانی پرپویه و پرتوان باد. ایدون باد!

دکتر احمد کنجوری

اسفند ۱۴۰۲

فهرست

۱.....	الهیہ ترک
۱.....	بارون
۳.....	اندوہ تقدیر
۵.....	طیبہ چراغی
۵.....	ناجی
۲۳.....	رضا حیدری
۲۳.....	هوهو چی چی
۳۰.....	پنج قرانی
۳۹.....	سیدہ کبری خان حسنی
۳۹.....	سلام آقای بخار
۴۱.....	علی خدادادی
۴۱.....	گربہ
۴۵.....	بہزاد رحیمی
۴۵.....	مطب دکتر بوی خاص خودش را دارد
۴۷.....	کوثر رستمی نورآبادی
۴۷.....	حسرت دیدار
۵۱.....	اکرم رضایی
۵۱.....	در پناہ کتاب
۶۷.....	کبری رضایی
۶۷.....	تپش دوبارہ
۷۳.....	سارینا سوری
۷۳.....	داستانک ۱
۷۴.....	داستانک ۲

- داستانک ۳ ۷۵
- داستانک ۴ ۷۶
- روح‌اله سیف ۷۷
- سایه‌ای که درد را دوست داشت ۷۷
- زمانش که برسد همه را خواهند کُشت ۸۷
- شانه‌های لرزان خاطره ۹۱
- حالا فهمیدی چرا ازت متنفرم؟ ۹۵
- فرخنده شیریں ۹۹
- چمدان بابا ۹۹
- دا ۱۰۵
- پرنیان صالحیان ۱۰۹
- چشم‌هایش آشناست ۱۰۹
- زهرآفریدونی اولادی ۱۱۳
- دامان خدا ۱۱۳
- چمدان ۱۱۷
- احمد کنجوری ۱۱۹
- چَمَر ۱۱۹
- علیرضا محمدپور ۱۲۷
- زندگی جدید گورکن ۱۲۷
- ماندانا محمدی پور ۱۳۳
- درد ۱۳۳
- شیما مرادی ۱۳۷
- سکانس میانی ۱۳۷
- فاطمه مرادی هزاری ۱۳۹
- اکنون، اینجا ۱۳۹

نوراله نظری ۱۴۹

جلسه پنجم درمان بیمار موجهی ۱۴۹

از اصل افتاده ۱۵۸

فاطمه نوروزی ۱۶۷

داستان یکم ۱۶۷

داستان دوم ۱۷۱

داستان سوم ۱۷۶

داستان چهارم ۱۷۹

فاطمه و شنی اسدآبادی ۱۸۳

زنجیر ۱۸۳

مداد ۱۸۶